

DRUGI PRELIMINARNI IZVJEŠTAJ O POSMATRANJU PREDIZBORNOG PERIODA

septembar / rujan 2016.

Sadržaj

1. Sažetak	3
2. Metodologija	6
3. Ključni nalazi posmatranja	7
3.1. Izborna kampanja	7
3.2. Politički subjekti	9
3.3. Izborna administracija	15
3.4. Mediji, civilno društvo i građani	21
4. O projektu	23

Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost Koalicije "Pod lupom" i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Sadržaj ovog dokumenta je isključiva odgovornost Koalicije "Pod lupom" i ne odražava stavove USAID-a ili američke Vlade.

1. Sažetak

Generalna ocjena predizbornog perioda:

Predizborni period u BiH obilježen je prijavom izbornom kampanjom i velikim brojem nepravilnosti koje nisu sankcionisane, a koje mogu imati uticaj na rezultate izbora.

Izborna kampanja se može ocijeniti „prijavom“, pogotovo u pojedinim opštinama, te je usmjerena na manipulaciju izbornom voljom birača. Nastavljen je trend vođenja izborne kampanje utemeljen na izazivanju osjećaja straha od drugog i drugačijeg među biračima, obično vezanim za etnonacionalne podjele u bh. društvu. Ovo je naročito bilo izraženo u etnički nehomogenim sredinama.

Za veliki broj uočenih nepravilnosti, kao što su pritisci na birače ili kupovina glasova, trgovina mjestima u biračkim odborima, preuranjena kampanja, zloupotreba ličnih podataka u svrhu glasanja putem pošte, te neažurnost biračkih spiskova na kojim se nalazi veći broj preminulih osoba u pojedinim sredinama, nedostaju sankcije. Unatoč prijave svih zabilježenih nepravilnosti do 28. avgusta 2016. godine Centralnoj izbornoj komisiji BiH, ista je odbila reagovati tražeći dokaze o konkretnim počiniocima, što nije u nadležnosti Koalicije, iako je mogla reagovati po službenoj dužnosti i ispitati navode. Zbog toga će sve nepravilnosti evidentirane od strane Koalicije „Pod lupom“ biti dostavljene nadležnim tužilaštvima.

Centralna izborna komisija BiH (CIK), kao i velika većina lokalnih izbornih komisija (LIK), provela je adekvatne pripreme za predstojeće Lokalne izbore u organizacionom i operativnom smislu. Kršenje izbornih rokova predviđenih izbornim kalendarom je zabilježeno od strane 16 LIK. 17 LIK se suočava sa problemima u radu u vidu nedostatka opreme ili finansijskih sredstava koja su morala biti obezbijeđena iz budžeta. Kvalitet obuka za ukupno 20 LIK je ocijenjen nezadovoljavajućim što ukazuje na mogućnost problematičnog provođenja izbora u ovim sredinama.

Zabilježeni su slučajevi pritisaka i zastrašivanja posmatrača Koalicije. Zbog sigurnosti vlastitih posmatrača, Koalicija će se o ovome očitovati naknadno. Takođe, Koalicija ima brojna saznanja o pokušajima infiltriranja stranačkih članova i aktivista u Koaliciju kroz prijavljivanje za posmatrače izbornog dana. To se dešava i organizovano po nekim opštinama. Koalicija upozorava političke subjekte da ulaže maksimalne napore da spriječi angažovanje aktivista političkih subjekata kako ne bi kompromitovala misiju nestranačkog i građanskog posmatranja izbora. Takođe, Koalicija poziva političke subjekte na korektnost u ovom smislu.

Izborna kampanja:

- Dosadašnji tok izborne kampanje pokazuje da je veliki broj političkih subjekata usmjeren na manipulaciju izbornom voljom birača. Ovo se očituje kroz pritiske na birače, te kupovinu i podjelu različitih poklona biračima na kojima je istaknuto ime i prezime kandidata/političkog subjekta.
- Nastavljen je trend vođenja izborne kampanje na bazi izazivanja osjećaja straha od drugog i drugačijeg među biračima, obično vezanim za etnonacionalne podjele u bh. društvu.
- Ključne karakteristike dosadašnje izborne kampanje su da se na predizbornim skupovima uglavnom govorilo o lokalnim temama bez nuđenja konkretnih rješenja, izuzev Republike Srpske (RS) gdje je nezaobilazna tema bila referendum o Danu RS-a.
- Koalicija je u dosadašnjem toku izborne kampanje primjetila i dokumentovala 12 slučajeva govora mržnje i/ili nepotrebnog dizanja tenzija.
- Zloupotreba javnih resursa u vidu korištenja službenih vozila i službenog osiguranja u svrhu kampanje političkih subjekata zabilježena je u 51 slučaju.
- Zabilježene su zabranjene aktivnosti zabilježene na 16 posmatranih skupova.
- Organizovani prevoz građana autobusima zabilježen je na 19 predizbornih skupova.
- Podjela besplatne hrane i pića zabilježena na 118 skupova.

Politički subjekti:

- U opštinama Busovača, Ilidža, Odžak, Sokolac, Stari Grad Sarajevo, Šekovići, Velika Kladaša, Zenica i Živinice postoje utemeljene dojave o pritiscima na birače.
- Posmatrači Koalicije su tokom devet sedmica rada na terenu došli do saznanja da se u 18 opština u BiH trguje mjestima u biračkim odborima i to u opštinama Busovača, Cazin, Foča FBiH, Han Pijesak, Istočno Novo Sarajevo, Kiseljak, Kotor Varoš, Livno, Lopare, Mrkonjić Grad, Rogatica, Sapna, Sokolac, Srbac, Teslić, Travnik, Zenica i Živinice.
- Opštinske/gradske i druge javne prostorije koriste se u svrhu promocije političkih subjekata u ukupno 20 opština.
- Slučajevi da državni službenici tokom radnog vremena otvoreno podržavaju neku političku opciju zabilježeni su u tri opštine i to u Goraždu, Istočnom Novom Sarajevu i opštini Novi Grad Sarajevo.
- Različite aktivnosti političkih subjekata koje se mogu protumačiti kao izborna kampanja prije njenog zvaničnog početka 2. septembra primijećene su u 53 opštine/grada.

Izborna administracija:

- CIK je od 4. maja do 25. septembra održala 55 sjednica od kojih je velika većina bila blagovremeno najavljena na web stranici CIK-a.
- U velikom broju slučajeva nedostaje konkretna reakcija na uočene probleme, nedostatke i nepravilnosti u izbornom procesu, posebno u dijelu koji se odnosi na sankcionisanje prekršioca ionako malim kaznama predviđenim Izbornim zakonom BiH.
- Zabilježeno je da izborne komisije u Bosanskom Grahovu, Bratuncu, Čelincu, Kotor Varoši, Loparama, Novom Sarajevu, Petrovcu i Zvorniku ne odražavaju polnu zastupljenost kako je Zakonom predviđena.
- Zabilježeno je da se sa problemima u radu susreće 17 komisija, koje navode da nemaju adekvatne finansije, prostorije za rad i opremu, a od kojih se 3 komisije susreću sa velikim problemima, navodeći da nemaju uopšte obezbjeđene uslove za rad, i to Kupres RS, Novo Goražde i Vlasenica.
- Od 25. jula, lokalnim izbornim komisijama je uloženo ukupno 58 prigovora na izborni proces. Prigovori su uloženi u ukupno 45 različitih opština.
- Dugoročni posmatrači Koalicije su imali negativna iskustva u radu sa 5 opštinskih izbornih komisija i to u opštinama Centar Sarajevo, Dobretići, Jajce, Sokolac i Srebrenik.
- Izražene sumnje ili prigovori vezani za ažurnost biračkog spiska zabilježeni su u 19 opština.
- U ukupno 11 opština (Gornji Vakuf-Uskoplje, Gračanica, Gradačac, Istočni Drvar, Jezero, Kotor Varoš, Lukavac, Novo Goražde, Srebrenik, Trnovo FBiH i Trnovo RS) zabilježeni su slučajevi većeg broja prijava ili odjava birača.

Mediji, civilno društvo i građani:

- Mediji uglavnom uravnoteženo i nepristrasno izvještavaju o aktivnostima političkih subjekata.
- Pritisci na organizacije civilnog društva koji se mogu povezati s izborima zabilježeni su u opštinama Stari Grad Sarajevo i Zenica.

2. Metodologija

Koalicija Pod lupom posmatra predizborni, izborni i postizborni period u BiH putem Glavnog ureda u Sarajevu i 7 regionalnih ureda na terenu. U cilju što efikasnijeg posmatranja predizbornog perioda angažovan je 41 dugoročni posmatrač Koalicije u 141 opštini/gradu u BiH (sve opštine i gradovi u kojima će se 2. oktobra održati Lokalni izbori u BiH, izuzev Grada Mostara) i Brčko Distriktu. Dugoročni posmatrači su radom na terenu i u direktnom kontaktu sa predsjednicima i članovima lokalnih izbornih komisija (LIK), predstavnicima političkih subjekata, nevladinih organizacija i medija prikupili podatke u svrhu sedmičnog izvještavanja te do sada poslali preko 1.500 izvještaja o radu izborne administracije, aktivnostima predviđenim izbornim kalendarom, te o uočenim nepravilnostima i ključnim nalazima posmatranja.

Od 2. septembra angažovan je dodatni 41 posmatrač izborne kampanje koji su zaključno sa 25. septembrom u saradnji sa dugoročnim promatračima posjetili ukupno 318 predizbornih promotivnih skupova političkih subjekata i izvijestili sa svakog od njih. Izvještaji dugoročnih posmatrača i posmatrača izborne kampanje čine okosnicu ovog izvještaja, dok su djelomično uvažene i neanonimne i provjerene prijave građana.

Koalicija „Pod lupom“ je u proteklom periodu, takođe, posmatrala rad CIK-a prisustvom na sjednicama, što je nastavak prakse još od Opštih izbora 2014. godine. Prije toga, sjednicama CIK-a nisu prisustvovali građanski, nestranački posmatrači.

Zbog izuzetno velikog broja prijavljenih nepravilnosti, Koalicija je u ovom preliminarnom izvještaju predstavila samo one najznačajnije, dok će u finalnom izvještaju, koji će biti objavljen do 1. decembra 2016. godine biti sadržane i analizirane sve prijavljene i provjerene nepravilnosti.

3. Ključni nalazi posmatranja

U ovom poglavlju sadržani su pregled nalaza prikupljenih u toku izborne kampanje i primjeri značajnijih oblika nepravilnosti i slučajevi težih kršenja izbornih propisa zabilježeni od strane dugoročnih posmatrača Koalicije. Zabilježeni slučajevi odnose se na period 18. juli – 25. septembar 2016. Ključni nalazi razvrstani su na dio koji se odnosi na izbornu kampanju, političke subjekte, izbornu administraciju, te medije, civilno društvo i građane.

3.1. Izborna kampanja

Posmatrači izborne kampanje Koalicije „Pod lupom“, njih 41 koji su pratili kampanju u saradnji sa dugoročnim posmatračima, u periodu od 2. do 25. septembra/rujna prisustvovali su na ukupno **318 predizbornih skupova** političkih subjekata širom BiH.

Dosadašnji tok izborne kampanje pokazuje da je veliki broj političkih subjekata usmjeren na **manipulaciju izbornom voljom birača**. Ovo se očituje kroz pritiske na birače, te kupovinu i podjelu različitih poklona biračima na kojima je istaknuto ime i prezime kandidata/političkog subjekta. Takođe, nastavljen je trend vođenja izborne kampanji na bazi izazivanja osjećaja straha među biračima, obično vezanim za etnonacionalne podjele u bh. društvu. Podjele na bazi etničke pripadnosti građana BiH su nastavljene i produbljene, nerijetko dominirajući kampanjom političkih subjekata, prvenstveno onih koji u izbornu utrku ulaze sa pozicije vlasti, i to osobito u etnički podijeljenim sredinama.

Ključne karakteristike dosadašnje izborne kampanje su da se na predizbornim skupovima **uglavnom govorilo o lokalnim temama**, ali bez nuđenja konkretnih rješenja, izuzev Republike Srpske (RS) gdje je nezaobilazna tema bila referendum o Danu RS-a. Atmosfera na skupovima je uglavnom bila mirna i pozitivna, osim u dole navedenim slučajevima.

Tenzije i govor mržnje

Koalicija je u dosadašnjem toku izborne kampanje **primjetila i dokumentovala 12 slučajeva govora mržnje i/ili nepotrebnog dizanja tenzija**. Ovi slučajevi se uglavnom odnose na korištenje jezika koji bi nekoga mogao navesti na mržnju i nasilje prema određenim grupama stanovništva ili političkim neistomišljenicima.

Takvi slučajevi su zabilježeni na predizbornim skupovima SDS-a u Banjoj Luci, Gradišci i Istočnoj Ilidži, SNSD-a u Šekovićima i Tesliću, te skupovima Stranke za BiH u Prijedoru, BPS-a Sefer Halilović u Tuzli, Ujedinjene Srpske u Novoj Varoši, NDP-a u Banjoj Luci, SDA u Vitezu, SDP-a u Olovu i HDZ-a u Livnu.

Zabilježen je slučaj u opštini Busovača gdje **Opštinski odbor HDZ BiH** u pismu, kojim se obraća građanima, koristi jezik kojim se može podstaći nacionalna netrepeljivost, navodeći da je opštinom upravljala "bošnjačko-muslimanska" većina, te da izbori odlučuju da li će Busovačom upravljati "njihovi ili naši".

U Prijedoru na predizbornom skupu **Stranke za BiH** zabilježen je slučaj govora mržnje izrečen od strane visokopozicioniranog člana ove stranke, koji je predstavljajući jednog od govornika upotrijebio termin "četnički" za jednu etničku skupinu. Ovaka i sličan govor od strane čelnih ljudi stranaka svakako je neprimjeren.

Zloupotreba javnih resursa u svrhu kampanje

Zloupotreba javnih resursa u vidu korištenja službenih vozila i službenog osiguranja u svrhu kampanje političkih subjekata zabilježena je u **51 slučaju**. Istina, pojedini predstavnici političkih subjekata koji obnašaju vlast na različitim nivoima imaju pravo korištenja službenih vozila i pratnje tokom službenih putovanja, te ove slučajeve treba izolovano posmatrati s obzirom da neke pozicije u vlasti podrazumijevaju zaštitu i pratnju u cilju zaštite sigurnosti nosioca funkcija u vlasti.

Ipak, zabrinjava podatak da su ovi slučajevi zabilježeni širom zemlje. Politički subjekti koji su koristili navedene privilegije u svrhu vlastite promocije su SNSD u 16 slučajeva, SDS u 12 slučajeva, HDZ u 6 slučajeva, PDP u 5 slučajeva, te DNS, SP, SDA i DF na preostalom broju predizbornih skupova. U 5 slučajeva zabilježeno je korištenje helikoptera za dolazak na predizborni skup i to u svim slučajevima od strane **Milorada Dodika**, predsjednika Republike Srpske za potrebe izborne kampanje SNSD-a.

Zabilježen je i slučaj da je **Amir Zukić**, generalni sekretar SDA, uputio dopis privatnim i javnim kompanijama u kojem moli za donacije u svrhu kampanje političkog subjekta čiji je član. Odredbom člana 8. Zakona o finansiranju političkih stranaka, finansiranje političkih stranaka zabranjuje se javnim preduzećima, kao i pravnim licima koja sa organima izvršne vlasti na svim nivoima u Bosni i Hercegovini imaju sklopljen ugovor o javnim nabavkama, u skladu sa propisima o javnim nabavkama u Bosni i Hercegovini, čija vrijednost ugovora prelazi iznos od 10.000 KM.

Zabranjene aktivnosti

Zabilježene zabranjene aktivnosti na **16 skupova** se odnose na postavljanje oglasa, plakata, postera, odnosno pisanje imena ili slogana koji su u vezi sa izbornom kampanjom, unutar ili na zgradama u kojima su smješteni organi vlasti na svim nivoima, javna preduzeća, javne ustanove i mjesne zajednice, na vjerskim objektima ili na javnim putevima i površinama koji nisu predviđeni za plakatiranje. Šest predizbornih skupova je održano u toku radnog vremena, uz prisustvo opštinskih/gradskih/državnih službenika i drugih stranačkih predstavnika sa nivoa vlasti za koje se ne organizuju izbori (npr. članovi parlamenata i vlada na državnom, entitetskim i kantonalnim nivoima). Postavlja se pitanje trpi li njihov rad, koji su platili porezni obaveznici odnosno građani cijele BiH, zbog njihove aktivne uključenosti u izbornu kampanju.

Ostalo

Organizovani prevoz građana autobusima zabilježen je na **19 predizbornih skupova**, a podjela besplatne hrane i pića na **118 skupova** (37% posmatranih skupova). Ovakve aktivnosti nisu

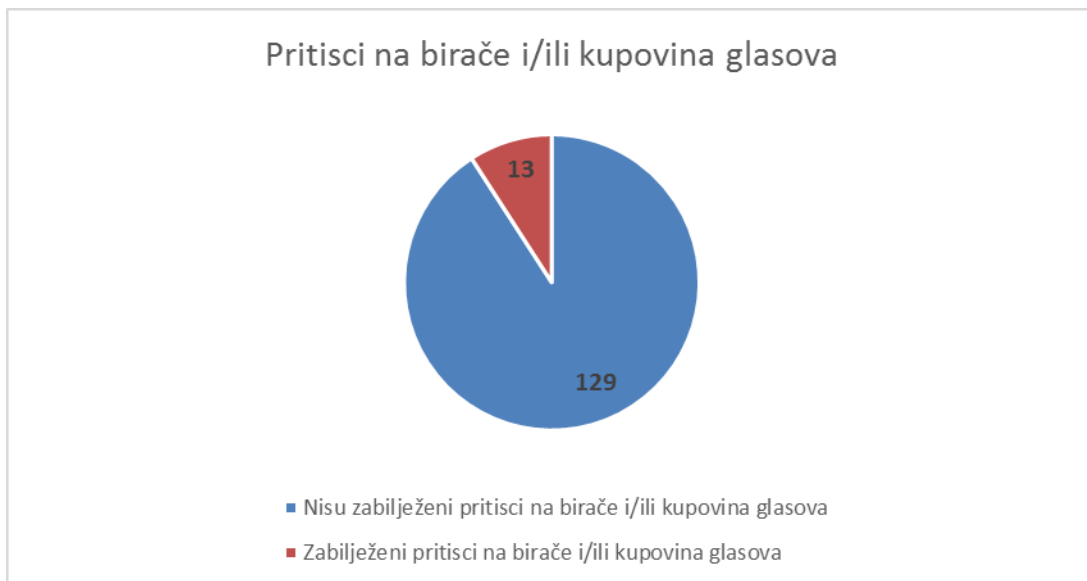
zabranjene Izbornim zakonom BiH, ali daju dodatni uvid u trendove koji se dešavaju u izornoj kampanji. Koalicija će posebnu pažnju u postizbornom periodu posvetiti detaljnoj analizi finansijskih izvještaja političkih subjekata kako bi utvrdila na koji način su plaćeni ovi troškovi.

Na 183 skupa (58% posmatranih skupova) nije zabilježeno prisustvo medija. Prosječno je po predizbornom skupu učestvovalo **5 govornika** ispred političkih subjekata, a prosječna posjećenost je iznosila **287 građana**.

3.2. Politički subjekti

Pritisci na birače i/ili kupovina glasova

Pritisci na birače i kupovina glasova jedni su od drastičnih oblika kršenja izbornih pravila i predstavljaju krivično djelo prema krivičnom zakonodavstvu BiH sa predviđenim **sankcijama do čak 5 godina zatvora**. Informacije o pritiscima na birače i kupovini glasova dolaze iz 13 opština. U 4 opštine riječ je neprovjerenim informacijama dobijenim od strane izborne administracije, predstavnika političkih subjekata ili građana. U opštinama **Busovača, Ilidža, Odžak, Sokolac, Stari Grad Sarajevo, Šekovići, Velika Kladuša, Zenica i Živinice** postoje utemeljene dojave o pritiscima na birače.

Informacije o pritiscima na birače i/ili kupovini glasova dolaze iz 13 opština

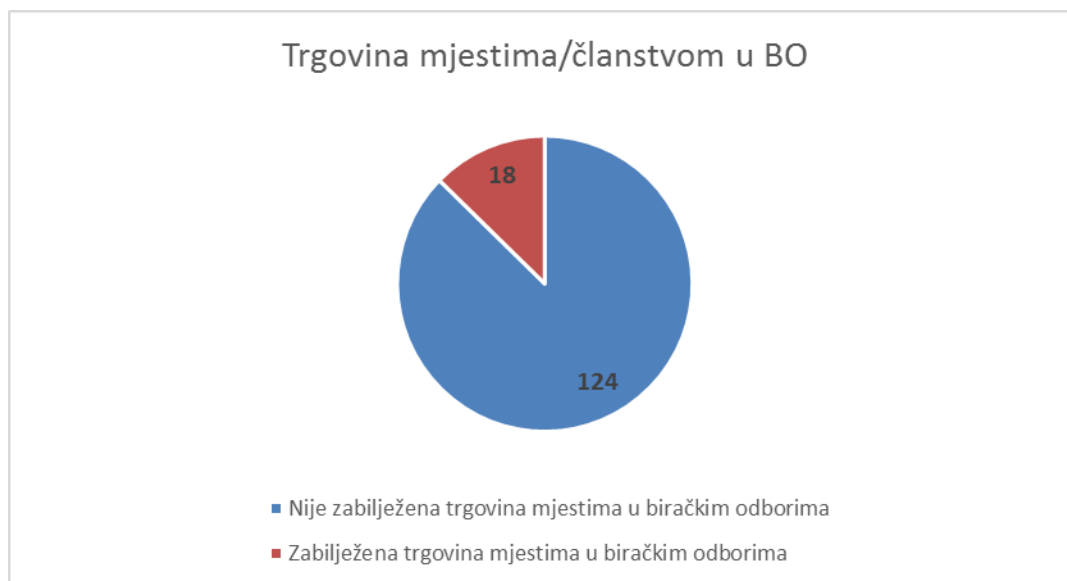
Tako u opštini Busovača postoje dva odvojena slučaja u kojima predstavnici i kandidati **HDZ BiH** iz Busovače putem društvene mreže Facebook pišu biračima u inostranstvu i od njih traže kopije ličnih karata i adrese kako bi im dopremili izborni materijal za glasanje poštom, dok u MZ Solakovići u Busovači jedan aktivista dijeli poklon pakete u ime **SDA**. U Šekovićima se radi o prikupljanju kopija ličnih karata u svrhu glasanja poštom. U opštini Sokolac postoje tvrdnje da

stranački posmatrači imaju obavezu da kao dokaz donesu sliku glasačkog listića i tek onda dobijaju naknadu za posmatranje izbora u iznosu od 50 KM. U Velikoj Kladuši nezavisni kandidat za načelnika opštine **Adem Pajzetović** još od aprila provodi kampanju i vrši podjelu poklona građanima, a isti se moraju potpisati i dati lične podatke da su primili poklon. U slučaju Starog Grada riječ je o navodima nuđenja novca i poklona biračima, a na Ilidži riječ je o navodima o kupovini glasova paketima i novcem. Slučaj naveden u Zenici odnosi se na navode dobijene od političkog subjekta da **kandidat SBB-a** vrši pritisak na zaposlene na određeno vrijeme u zdravstvenoj ustanovi tražeći donošenje ispunjenih listi sa 'obezbijedenim' glasovima kako bi zadržali i/ili dobili zaposlenje na neodređeno. U Odžaku kandidat DF-a za načelnika opštine navodi da predstavnici **HDZ-a 1990** nude novac biračima srpske nacionalnosti u ovoj opštini u zamjenu za glas.

Trgovina mjestima u biračkim odborima

Izborni zakon BiH izričito zabranjuje ovakvu praksu kroz odredbu da **jedan politički subjekt ne može imati više od jednog predstavnika u biračkom odboru**. Trgovina mjestima u biračkim odborima predstavlja **drastično kršenje Izbornog zakona** i otvara prostor za manipulaciju glasovima birača na biračkim mjestima prilikom utvrđivanja rezultata izbora.

Posmatrači Koalicije su tokom devet sedmica rada na terenu došli do saznanja da se **u 18 opština u BiH trguje mjestima u biračkim odborima** i to u opštinama Busovača, Cazin, Foča FBiH, Han Pijesak, Istočno Novo Sarajevo, Kiseljak, Kotor Varoš, Livno, Lopare, Mrkonjić Grad, Rogatica, Sapna, Sokolac, Srbac, Teslić, Travnik, Zenica i Živinice.

U 18 opština u BiH trguje se mjestima u biračkim odborima

Konkretno, u opštini Foča FBiH prema izjavi člana LIK-a, a nakon pregleda prijavljenih kandidata za članove biračkih odbora, postoji sumnja u dogovor i prije prijave kandidata za biračke odbore s ciljem da se na ovaj način omogući da svi članovi boračkog odbora dolaze ispred istog političkog subjekta. **Opštinska izborna komisija Teslić** je odbila da imenuje članove biračkog odbora ispred nezavisnog kandidata **Konstantina Savića** zbog sumnje u trgovinu članstvom u biračkim odborima. Prema njihovim riječima iza te odluke i dalje stoje jer se dio trgovanja obavljao i u njihovim prostorijama. CIK je informisan o ovom slučaju. Prema informacijama predstavnika civilnog društva, **SNSD** je učestvovao u osnivanju **HDZ-a BiH** u Mrkonjić Gradu kako bi imao što veći broj članova biračkih odbora i posmatrača.

U Travniku, predloženi član biračkog odbora **Renato Beljan** je predložen ispred političkog subjekta **SBB**, a na službenoj stranici **HDZ BiH** Travnik stoji da je isti predsjednik temeljnog ogranka HDZ Kalibunar. **Andrea Martinović** je u **OO Mladeži HDZ BiH** Travnik, a predložena je ispred **SDA**. **Daliborka Sučić** je član izvršnog odbora **HDZ 1990** u Novoj Biloj, a predložena je ispred **SBB-a**. Postoje i drugi konkretni primjeri da članovi jednog političkog subjekta budu imenovani u birački odbor ispred drugog političkog subjekta (Busovača, Livno, itd). Takođe, prijave se odnose i na kandidate za članove biračkih odbora u opštinama Sokolac i Istočno Novo Sarajevo gdje je primijećeno da su pojedine stranke registrovane u Federaciji BiH, koje očigledno nemaju interes da imaju članove biračkih odbora u pojedinim opštinama u Republici Srpskoj, predložile imena ljudi iz lokalne zajednice na mjesta u biračkim odborima, a koji su aktivisti stranaka registrovanih na području Republike Srpske. U preostalim opštinama postoje saznanja o direktnoj trgovini članstvom u biračkim odborima između dva ili više političkih subjekata.

Koalicija je zaprimila dopis od strane **grupe građana iz Lopara** gdje se navode ozbiljne optužbe za organizovanje izborne prevare na predstojećim izborima u toj opštini. U pitanju su navodi iskorištavanja marginalizovanih grupa, konkretno građana lošeg imovinskog stanja ili u stanju određene posebne potrebe, od kojih je traženo davanje podrške za prijavu stranaka iz FBiH za izbore u Loparama, a sa ciljem trgovine mjestima u biračkim odborima, kao i radi kandidovanja radi trgovine mjestima u biračkim odborima. Spominje se i navodna zloupotreba evidencija koju vode Centar za socijalni rad i Crveni krst Lopare koji su navedenim kandidatima za odbornike u tamošnjoj skupštini ustupili informacije o ranije spomenutim građanima. Dopis je od strane ove grupe građana upućen i CIK-u.

Prema informacijama dobijenim od kandidata SBB-a za OV Živinice, dva nezavisna kandidata su se prijavila za učešće na izborima na njegovo lično insistiranje samo kako bi sebi pribavio dodatna mjesta u biračkim odborima preko njih. Razlog ovakvog aranžmana kandidat pravda lošim odnosom sa smijenjenim članom LIK Živinice koji prema njegovim tvrdnjama još uvijek upravlja

LIK-om i imenuje članove biračkih odbora na štetu ovog kandidata i političkog subjekta kojeg predstavlja. U Zenici je navodno ispred **Naše stranke** u biračke odbore imenovan aktivist i član stranke **SDA**, ipred **HDZ-a** takođe članovi **SDA**, itd. U neformalnim razgovorima sa određenim brojem članova lokalnih izbornih komisija, isti govore da imaju saznanja da su trgovine između političkih subjekata česta i redovna pojava.

Zloupotreba javnih resursa

Zloupotreba javnih resursa u vremenu prije zvaničnog početka izborne kampanje najčešće se ogleda u značajnom intenziviranju infrastrukturnih radova (rekonstrukcija saobraćajnica i ulica, lokalnih puteva, stanogradnja, rekonstrukcija stambenih i drugih objekata) u jedinicama lokalne samouprave i kroz korištenje službenih i javnih prostorija u svrhe kampanje. Ovakvi slučajevi su zabilježeni u skoro svim opštinama u BiH. Jedan od ključnih preduslova za održavanje slobodnih i poštenih izbora jeste jednaka „startna pozicija“ svih kandidata na izborima, što se kroz zloupotrebu javnih resursa u svrhe kampanje, najčešće od strane onih kandidata koji u izbornu utrku ulaze sa pozicije vlasti, bitno narušava s obzirom da su ove aktivnosti uveliko popraćene u medijima.

Opštinske/gradske i druge **javne prostorije koriste se u svrhu promocije političkih subjekata u ukupno 20 opština**. U skladu sa Izbornim zakonom BiH, političkim subjektima nije dozvoljena promocija unutar ili na zgradama u kojima su smješteni organi vlasti na svim nivoima, javna preduzeća, javne ustanove i mjesne zajednice, na vjerskim objektima, na javnim putevima i javnim površinama, osim na mjestima predviđenim za plakatiranje i oglašavanje.

Tako su na primjer **SNSD, SP, US i DNS** potpisali koaliciono nastupanje na izborima u prostorijama opštine Istočna Ilidža, **PDP** je organizovao promociju kandidata u opštini Istočno Novo Sarajevo, **SNSD i SBB** koristili školske prostorije za promociju kandidata u opštinama Istočno Novo Sarajevo i Živinice, **SDA** organizovala svečanu akademiju na kojoj je predstavila kandidate u opštinskim prostorijama u Jajcu, a **Asocijacija mladih SDA** je u maloj sali opštine Busovača organizovala seminar na temu „Mlada lica na političkoj sceni“.

Slučajevi korištenja zabranjenih javnih prostorija u svrhe kampanje zabilježeni su u 11 opština

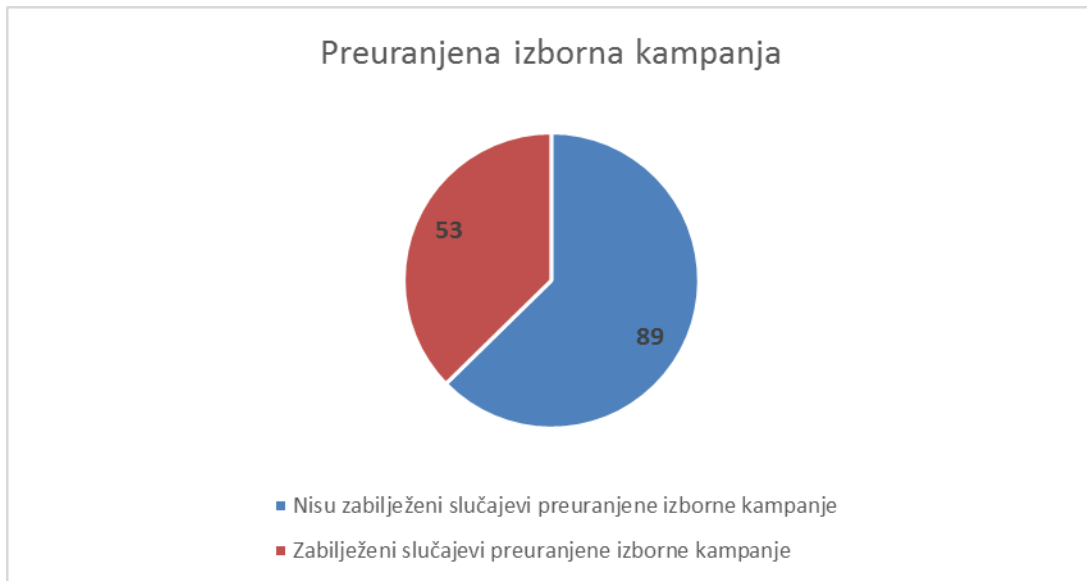
Sa početkom zvanične izborne kampanje 2.9.2016. godine, zabilježen je i određen broj zloupotreba naročito službenih automobila od strane zvaničnika sa viših nivoa koji dolaze podržati kampanju na lokalnom nivou. Konkretno, riječ je o Sapni, Prijedoru, Ilidži, Šipovu, Jezeru, Bijeljini, Doboju, Gračanici, Istočnoj Ilidži i Srebreniku.

Slučajevi da državni službenici tokom radnog vremena otvoreno podržavaju neku političku opciju **zabilježeni su u tri opštine** i to u Goraždu, Istočnom Novom Sarajevu i opštini Novi Grad Sarajevo. Primjera radi, **Biljana Stjepanović**, sadašnja savjetnica načelnika opštine Istočno Novo Sarajevo, imenovana na tu poziciju sa mjesta sekretara načelnika prije par mjeseci, u radno vrijeme je na svom profilu na društvenoj mreži objavila slike kandidata SNSD-a. **Elvir Resić**, predsjednik Opštinske izborne komisije Novi Grad Sarajevo, postavlja intervjue kandidata SDA iz drugih opština, te otvoreno favorizuje stranku SDA. Slični slučajev gdje državni službenici i/li uposlenici lokalne administracije tokom radnog vremena podržavaju političke subjekte, ili učešćem direktno u aktivnostima kampanje, zabilježeni su u Prijedoru, Bijeljini, Cazinu, Bužimu, Palama, Sapni, Velikoj Kladaši, Hadžićima, Ilidži, Stari Grad Sarajevo. Iako neke od aktivnosti koje provode zaposlenici možda ne predstavljaju kršenja izbornih propisa, ipak se dovodi u pitanje princip nepristrasnosti na kojim bi trebala počivati lokalna administracija koja je na usluzi svim njenim građanima.

Preuranjena izborna kampanja

Različite aktivnosti političkih subjekata koje se mogu protumačiti kao izborna kampanja prije njenog zvaničnog početka 2. septembra primijećene su u 53 opštine/grada.

Slučajevi preuranjene izborne kampanje zabilježeni su u 53 opštine

Najčešće se radi se o oglašavanju na društvenim mrežama, organizovanju proslava za birače, javnim tribinama, uređivanju javnih površina, dijeljenju letaka i sl. Takođe, zabilježen je i određeni broj aktivnosti poput stranačkih konvencija, akademija, koje Zakonom nisu zabranjene jer se mogu smatrati redovnim aktivnostima političkih subjekata. Međutim, simptomatično je da se iste ne dešavaju u istim mjesecima godina koje nisu izborne, a koriste se za predstavljanje kandidata, te često imaju i visokopozicionirane stranačke goste koji su istovremeno vršioici dužnosti izvršne i/ili zakonodavne vlasti (Tuzla – SDA; Gračanica, Gradačac, Kalesija – SDP; Dobož – SNSD; Ugljevik – DNS-SNSD-SP-Srpska u sigurne ruke, itd.).

Pored prije navedenog slučaja nezavisnog kandidata u Velikoj Kladaši, zabilježeni su i drugi konkretni slučajevi preuranjene kampanje. SDP Stari Grad Sarajevo vršio je promociju kandidata plaćenim oglašavanjem na društvenim mrežama; zabilježeno je suptilno promovisanje korištenjem hashtag-ova sa sloganima za kampanju (SDS Bijeljina #BijeljinaSlobodanGrad; SDP #zasvenas; SBB Lukavac #zaboljilukavac, itd.); SDA Stari Grad Sarajevo, SDP Travnik vršili su podjelu humanitarne pomoći građanima. U Istočnom Novom Sarajevu Socijalistička partija je održala javnu tribinu na kojoj je predstavila kandidate i nudila obećanja za predstojeće lokalne izbore; kandidat za načelnika grada Trebinje ispred SNSD-a još u julu održao javno predstavljanje pred više stotina građana i pozvao građane da glasaju za njega. Novoosnovana stranka u Brčko Distriktu, Brčanski demokratski pokret (BDP), još od sredine jula oglašava svoj izborni program i obećanja na lokacijama širom grada predviđenim za komercijalno oglašavanje, što je školski primjer vođenja izborne kampanje prije zvaničnog početka.

Ovo su samo neki od primjera koje su dugoročni posmatrači Koalicije zabilježili. Koalicija „Pod lupom“ još jednom poziva Centralnu izbornu komisiju BiH da počne sankcionirati političke subjekte za koje se dokazano utvrdi da su koristili bilo koji oblik plaćenog javnog oglašavanja u vremenu kada je to zakonom zabranjeno. Napominjemo, u periodu od dana raspisivanja izbora (4. maj) do dana zvaničnog početka izborne kampanje (2. septembar) zabranjen je bilo koji oblik plaćenog javnog oglašavanja.

3.3. Izborna administracija

CIK je donijela Odluku o raspisivanju izbora 4. maja 2016. godine. Od početka godine do objave ovog izvještaja **CIK je održala 55 sjednica od kojih je velika većina bila blagovremeno najavljena na web stranici CIK-a.**

Rad CIK-a se može ocjeniti **pozitivnom ocjenom** u dijelu koji se odnosi na organizaciju izbora i provođenje aktivnosti predviđenih izbornim kalendarom CIK-a, s obzirom da nisu zabilježene nepravilnosti u radu niti kršenja zakonskih odredbi i propisa. Međutim, u velikom broju slučajeva **nedostaje konkretna i proaktivna reakcija na uočene probleme, nedostatke i nepravilnosti u izbornom procesu**, posebno u dijelu koji se odnosi na sankcionisanje prekršioca ionako malim kaznama predviđenim Izbornim zakonom BiH. CIK takođe rijetko reaguje po službenoj dužnosti, a izostaju i adekvatne sankcije od strane CIK-a za teža kršenja izbornog procesa, pogotovo kada su u pitanju navodi o trgovini mjestima u biračkim odborima. Primjer za to su i dostavljene nepravilnosti CIK-u od strane Koalicije gdje se vidi da politički subjekti imenuju članove i/ili nosioce funkcija iz drugih stranaka kao članove svojih biračkih odbora.

Izmjene izbornog zakonodavstva usvojene zadnjeg dana roka za izmjene (27. april 2016. godine), neposredno prije raspisivanja izbora, dovele su do situacije u kojoj je je CIK morala ubrzano prilagoditi određene provedbene akte i dodatno edukovati članove lokalnih izbornih komisija o izmjenama tokom izbornog perioda kada bi svi kapaciteti primarno trebali biti usmjereni na organizaciju izbora i sprečavanje nepravilnosti. Ove dopune i izmjene provedbenih akata streme unapređenju izbornog procesa, posebno u dijelu koji se odnosi na rad lokalnih izbornih komisija i unosa rezultata izbora na izborni dan. Dio preporuka Koalicije „Pod lupom“ iz Konačnog izvještaja o posmatranju Opštih izbora 2014. godine su implementirane kroz ove provedbene akte. Međutim, svakako da **prostora za unapređenje itekako ima i dalje**, posebno u dijelu koji se odnosi na imenovanje članova i rad biračkih odbora.

Edukacija za članove lokalnih izbornih komisija - Rok za edukaciju članova lokalnih izbornih komisija od strane CIK-a istekao je 31. avgusta. Posmatrači Koalicije prisustvovali su na edukaciji za članove 63 lokalne izborne komisije. Kao nezadovoljavajuće ili djelimično zadovoljavajuće ocijenjena je edukacija za 20 lokalnih izbornih komisija (Čitluk, Čapljina, Ljubuški, Tuzla, Posušje,

Grude, Široki Brijeg, Jablanica, Stolac, Travnik, Novi Travnik, Vitez, Busovača, Tomislavgrad, Kupres (FBiH), Livno, Glamoč, Donji Vakuf, Bugojno, Gornji Vakuf-Uskoplje), dok su preostale posmatrane edukacije ocijenjene kao dobre, vrlo dobre ili odlične. Posebno nezadovoljstvo provedenim obukama našim posmatračima izrazili su članovi lokalnih izbornih komisija koji su bili na obuci organizovanoj u Mostaru, navodeći da su jako nezadovoljni organizacijom (obuka je trajala nešto više od sat vremena, a trebala je trajati 5 sati), predavačima, dobijenim uputama, kao i tumačenjima predavača CIK-a o procedurama izbornog dana.

Do objave ovog Izvještaja, u 25¹ opština i gradova su u toku obuke za članove biračkih odbora. Ostale opštine/gradovi su obavile obuke.

Koalicija će u postizbornom periodu posebnu pažnju posvetiti analizi provedbe izbora u sredinama za koje su organizovane nezadovoljavajuće ili djelomično zadovoljavajuće obuke.

Lokalne izborne komisije (gradske, opštinske i Izborna komisija Brčko distrikta)

Sjednice - Velika većina lokalnih izbornih komisija provela je adekvatne pripreme za održavanje izbora. U periodu od 25. jula do 25. septembra ove godine, 142 lokalne izborne komisije **održale su ukupno 845 sjednica**.

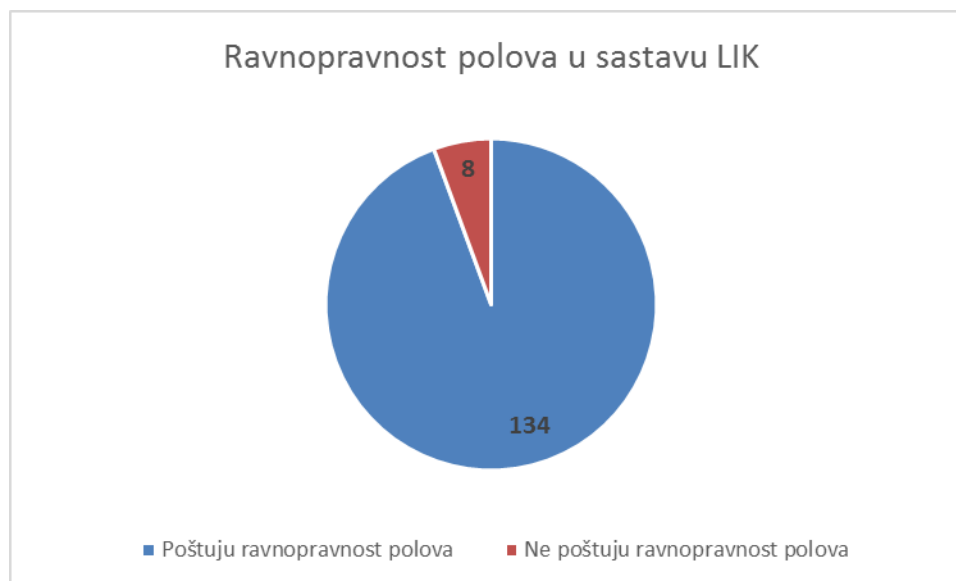
Transparentnost i efikasnost - Koalicija je posmatranjem predizbornog razdoblja Opštih izbora 2014. zabilježila da, iako su lokalne izborne komisije funkcionisale u skladu sa Zakonom i procedurama vezanim za njihov rad, taj rad nije bio sistematski organizovan pa se često dešavalo da sjednice nisu najavljivane, bez pripreme dnevnog reda i slično. Isto je prepoznala i CIK koja je u maju 2016. donijela **Uputstvo o načinu rada i izvještavanju izborne komisije osnovne izborne jedinice u BiH**, kojim je bliže propisano funkcionisanje lokalnih izbornih komisija što predstavlja pozitivan korak prema podizanju njihove efikasnosti i transparentnosti. Između ostalog, Uputstvom je propisano donošenje Poslovnika o radu lokalne izborne komisije, što je **u potpunosti ispoštovano od strane svih lokalnih izbornih komisija u BiH**. Uputstvom je takođe predviđena mogućnost da lokalne izborne komisije imenuju sekretara i/ili tehničkog sekretara na što se odlučila **61 izborna komisija ili 43%** od ukupnog broja lokalnih izbornih komisija što će vjerovatno doprinijeti kvaliteti održavanja izbora na njihovom području.

Sastav - Sve lokalne izborne komisije (izuzev Gradske izborne komisije Grada Mostara koja nije predmet posmatranja pa samim tim niti izvještavanja dugoročnih posmatrača) **djeluju u potpunom sastavu** (3-7 članova zavisno od broja birača po opštinama/gradovima). Ipak,

¹ Ribnik, Sanski Most, Ključ, Jablanica, Oštra Luka, Konjic, Zenica, Prozor-Rama, Ugljevik, Lopare, Bosansko Grahovo, Glamoč, Kakanj, Stolac, Gradačac, Travnik, Vitez, Novi Travnik, Bihać, Petrovo, Šamac, Orašje, Modriča, Pelagićevo, Doboj Istok.

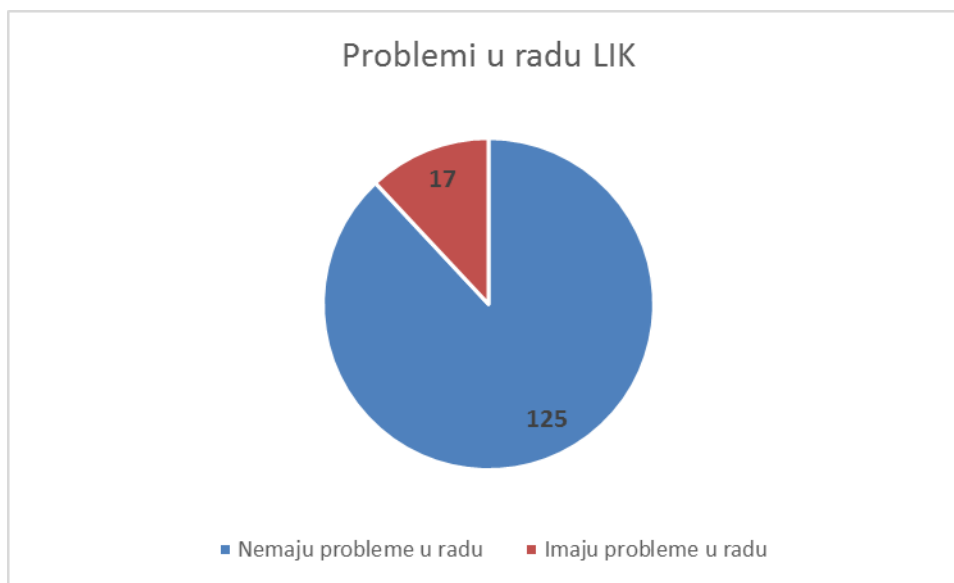
dugoročni posmatrači Koalicije zabilježili su da dvije lokalne izborne komisije (Krupa na Uni i Modriča) nisu djelovale u potpunom sastavu od dana raspisivanja izbora (4. maj) pa sve do polovine avgusta kada su okončane procedure za imenovanja nedostajućih članova ovih komisija.

Sastav izbornih komisija, prema odredbama Izbornog zakona BiH i Zakona o ravnopravnosti polova, treba odražavati polnu zastupljenost od **najmanje 40% pripadnika/ca manje zastupljenog pola** što je i ispoštovano u **94,4% lokalnih izbornih komisija**. Zabilježeno je da izborne komisije u **Bosanskom Grahovu, Bratuncu, Čelincu, Kotor Varoši, Loparama, Novom Sarajevu, Petrovcu i Zvorniku** ne odražavaju polnu zastupljenost kako je Zakonom predviđena. Izborni zakon u ovom segmentu ne obuhvata sastav CIK-a, tako da i dalje imamo izraženu neravnopravnost polova u sastavu gdje je od 7 članova samo jedna žena.

Ravnopravnost polova nije ispoštovana u opštinama Bosansko Grahovo, Bratunac, Čelinac, Kotor Varoš, Lopare, Novo Sarajevo, Petrovac i Zvornik

Uslovi za rad - Vlast na lokalnom nivou dužna je obezbijediti uslove za funkcionisanje izbornih komisija. Kada su u pitanju uslovi rada u kojima djeluju LIK-e, zabilježeno je da se **sa problemima u radu susreće 17 komisija**, koje navode da nemaju adekvatna finansijska sredstva, prostorije za rad i opremu, a od kojih se **3 komisije susreću sa velikim problemima, navodeći da nemaju uopšte obezbjeđene uslove za rad, i to Kupres RS, Novo Goražde i Vlasenica.**

Sa problemima u radu se susreće 17 lokalnih izbornih komisija

Zaprimljeni prigovori - Od 25. jula, lokalnim izbornim komisijama je uloženo ukupno **58 prigovora na izborni proces**, od kojih je čak 16 uloženo u posljednjoj sedmici izvještavanja dugoročnih posmatrača što pokazuje trend da se instrument prigovora sve više koristi kako se približavamo izbornom danu. Prigovori su uloženi u ukupno **45 različitih opština/gradova** i to u Bosanskom Petrovcu, Derventi, Doboju, Doboju-Jugu, Fojnici, Kreševu, Novom Goraždu, Novom Travniku, Prozor-Rami, Ribniku, Sanskom Mostu, Sapni, Stocu, Tesliću, Višegradu, Zvorniku, Zenici, Gradačcu, Posušju, Travniku, Šamcu, Odžaku, Kalesiji, Vukosavlju, Starom Gradu Sarajevo, Srebrenici, Gornjem Vakufu – Uskoplju, Ilidži, Modriči, Brčkom, Brodu, Banovićima, Živinicama, Kalesiji, Livnu, Bijeljini, Bratuncu, Pelagićevu, Loparama, Olovu, Stanarima, Ugljeviku, Drvaru, Tešnju i Konjicu. Prigovore ulažu politički subjekti i oni su se odnosili na proces imenovanja članova biračkih odbora, uništavanje promotivnog materijala ili lijepljenje promotivnog materijala na nedozvoljenim mjestima, registraciju glasača za glasanje putem pošte, ažuriranje biračkog spiska i sl. Važno je napomenuti da je mogućnost podnošenja prigovora omogućena isključivo predstavnicima političkih subjekata i biračima, dok nestranački, građanski posmatrači nemaju tu mogućnost. Jedna od preporuka Koalicije je da se korištenje prigovora na izborni proces omogući i nestranačkim posmatračima.

Dugoročni posmatrač Koalicije za opštinu Stolac, kao i pojedini mediji, zabilježili su grubo kršenje Izbornog zakona od strane Predsjednika OIK Stolac u smislu davanja uputa biračkim odborima da dopuštaju izlazak na glasanje glasačima koji predoče pasoš Republike Hrvatske. Izborni zakon je u ovom segmentu jasan i precizira da se glasanje može izvršiti isključivo uz predočavanje važećih dokumenata BiH kojim se dokazuje identitet lica (lična karta, vozačka dozvola i pasoš).

Saradnja - Dugoročni posmatrači Koalicije su imali **negativna iskustva u radu sa 5 opštinskih izbornih komisija** i to u opštinama Centar Sarajevo, Dobretići, Jajce, Sokolac i Srebrenik. Negativna iskustva su se uglavnom ogledala u tome da su posmatraču uskraćene određene informacije ili da posmatrač nije na vrijeme dobio obavijest o održavanju sjednice lokalne izborne komisije. Sa većinom ovih lokalnih izbornih komisija ostvarena je saradnja u nastavku posmatranja predizbornog perioda. U slučaju općine Centar Sarajevo radi se o uskraćivanju posmatraču posmatranja rada općinske izborne administracije, odnosno izdavanju akreditacije već akreditovanom posmatraču za ovaj rad.

Poštivanje izbornih rokova - Kalendar izbornih aktivnosti predviđa izborne rokove do koji je potrebno obaviti određene radnje od strane izborne administracije i drugih sudionika izbornog procesa kako organizacija izbora ne bi bila dovedena u pitanje tj. kako se ne bi otežali određeni procesi.

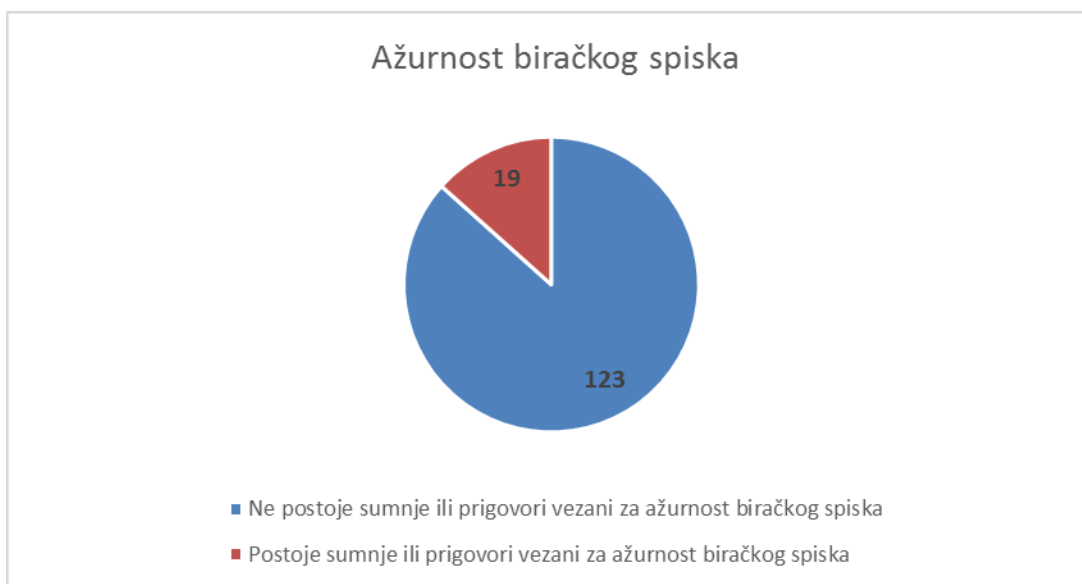
Prema informacijama dugoročnih posmatrača Koalicije „Pod lupom“ **13 gradskih i opštinskih izbornih komisija nije odredilo broj i vrstu biračkih mjesta do propisanog roka**, odnosno 29. jula, za što su Izbornim zakonom BiH predviđene **novčane kazne u rasponu od 200 do 1.000 KM**. To su lokalne izborne komisije u opštinama Bosanski Petrovac, Bosansko Grahovo, Drvar, Glamoč, Istočni Drvar, Kalinovik, Livno, Novi Travnik, Oštra Luka, Sanski Most, Travnik, Vitez, te Izborna komisija Brčko Distrikta.

U 4 opštine nisu dodijeljene pozicije političkim subjektima u biračkim odborima (tzv. žrijebanje) do planiranog roka i to u opštinama Gradiška, Istočni Drvar, Laktaši i Pelagićevo iako je to moralo biti učinjeno do 4. avgusta 2016. godine. Ove izborne komisije su informisale Koaliciju o neznatnom kašnjenju i održale žrijebanje sa 3-7 dana zakašnjenja.

Rok za dostavu prijedloga imena osoba od strane političkih subjekata za nominovanje članova biračkih odbora bio je 10. avgust. Do ovog roka, prijedloge imena članova biračkih odbora su dostavili svi politički subjekti u 111 opština/gradova, više od polovine političkih subjekata u 17 opština/gradova i manje od polovine političkih subjekata u 14 opština/gradova, što pokazuje da su se neki politički subjekti za izbornu utrku prijavili bez ozbiljnog plana ili s planom prodaje mjesta u biračkim odborima koji je propao.

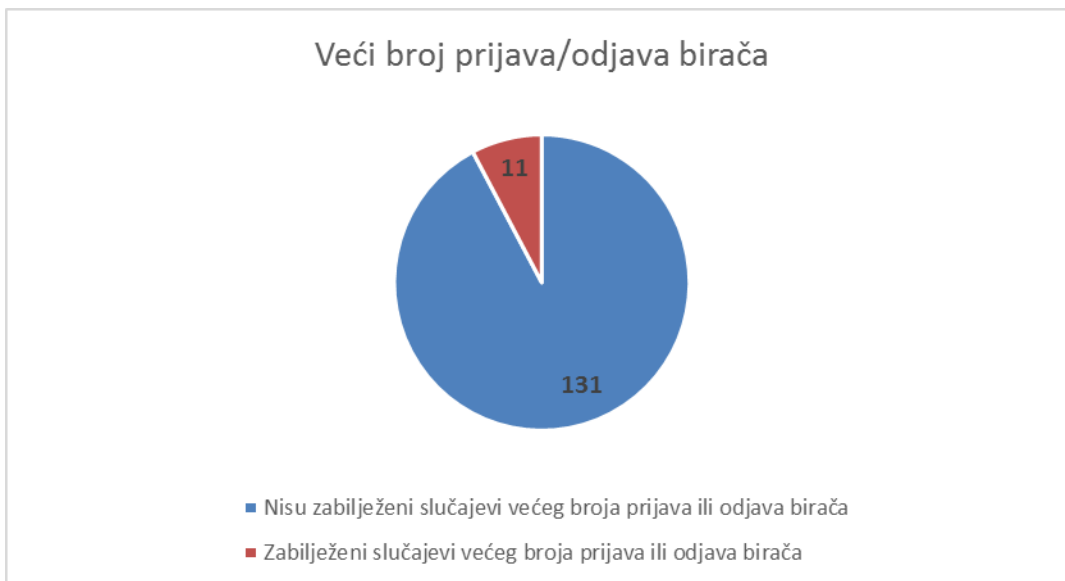
Birački spisak - Centri za biračke spiskove (CBS) u skoro svim opštinama/gradovima su bili otvoreni za javnost i pružali blagovremene informacije na zahtjeve građana. Manje nedosljednosti zabilježene su u opštini Bugojno gdje je CBS bio zatvoren dok je **službenik CBS-a bio na godišnjem odmoru**. Izražene **sumnje ili prigovori vezani za ažurnost biračkog spiska** zabilježeni su u 19 opština i to u opštinama Bosanska Krupa, Brod, Busovača, Domaljevac-Šamac, Donji Vakuf,

Jablanica, Jezero, Konjic, Ljubuški, Neum, Novi Travnik, Odžak, Stolac, Šipovo, Travnik, Vareš, Vitez, Vukosavlje i Zenica. Ovo je posebno važno jer se u javnosti aktualizirao problem ažurnosti biračkih spiskova, sa informacijama da se u pojedinim opštinama na biračkom spisku nalaze i umrle osobe. S obzirom da u BiH imamo pasivnu registraciju birača kroz Centralni registar građana veoma je važno ispitati ove navode i otkloniti sve sumnje u ažurnost biračkih spiskova.

Sumnje ili prigovori vezani za ažurnost biračkog spiska zabilježeni su u 19 opština

U ukupno 11 opština (Gornji Vakuf-Uskoplje, Gračanica, Gradačac, Istočni Drvar, Jezero, Kotor Varoš, Lukavac, Novo Goražde, Srebrenik, Trnovo FBiH i Trnovo RS) zabilježeni su slučajevi većeg broja prijava ili odjava birača. Ovo može predstavljati problem u manjim sredinama i nagovijestiti pokušaj izbornog inženjeringa tj. uticaja na rezultate izbora. Posebno skrećemo pažnju na opštine **Jezero** (nakon prijave SNSD-a da se na biračkom spisku nalazi 70 osoba koje nemaju prebivalište u opštini Jezero, pojedine osobe su se same odjavile dok će još 29 osoba, prema informacijama, biti skinuto sa biračkog spiska), **Kotor Varoš** (informacije iz više izvora), **Trnovo FBiH** (50 novih prijava u kratkom vremenskom periodu) i **Trnovo RS** (199 novih prijava prema dostupnim informacijama). U **Novom Goraždu** je zabilježeno oko 80 novih prijava, dok u **Gornjem Vakufu – Uskoplju** po navodima LIK-a došlo do masovne prijave glasača koji glasaju putem pošte. U **Istočnom Drvaru** u LIK-u navode da je bilo većih prijava, ali da eventualne sumnje ostavljaju nadležnim organima za provjeru.

U ukupno 11 opština zabilježeni su slučajevi većeg broja prijava ili odjava birača

3.4. Mediji, civilno društvo i građani

Mediji - uglavnom uravnoteženo i nepristrasno izvještavaju o aktivnostima političkih subjekata i do sada nisu zabilježeni slučajevi govora mržnje u medijima. Ipak, zabrinjava podatak da je u **22 od 142 opštine primijećeno neuravnoteženo i pristrasno izvještavanje medija.**

Zabilježen je i **jedan slučaj pritiska i uticaja na slobodu medija.** Općinski načelnik u opštini Gračanica, **Nusret Helić**, zvao je Radio Gračanicu i prijetio sa kašnjenjem plata i izvršavanjem finansijskih obaveza opštine kao vlasnika prema ovom mediju.

Ono što je takođe specifičnost medijskog izvještavanja jeste i to da mediji uglavnom ne izvještavaju u učešću marginalizovanih grupa u kontekstu izbora, posebno u dijelu koji se odnosi na nacionalne manjine koje na Lokalnim izborima takođe biraju svoje predstavnike u vlasti na lokalnom nivou. Koalicija „Pod lupom“ u saradnji sa udruženjem BH novinari i Agencijom BORAM provodi detaljnu analizu medijskog izvještavanja o izborima.

Civilno društvo i građani - Pritisci na organizacije civilnog društva koji se mogu povezati s izborima zabilježeni su u **opštinama Stari Grad Sarajevo i Zenica.** U slučaju Starog Grada Sarajevo riječ je o pritisku na članove Vijeća mladih ove opštine, a u slučaju Zenice riječ je o pritisku na organizaciju ASuBiH. Nisu zabilježeni slučajevi ograničavanja ili uskraćivanja prava na slobodu okupljanja i izražavanja volje građana.

Zabilježeni su slučajevi pritisaka i zastrašivanja posmatrača Koalicije. Zbog sigurnosti vlastitih posmatrača, Koalicija će se o ovome očitovati naknadno. Međutim, važno je istaći da je

nestranačko posmatranje izbora instrument kojim građani, bez obzira na svoje stranačke preferencije, posmatraju izbore kako bi se zaštitila izborna volja SVIH građana. Nestranački posmatrači nisu usmjereni na izborne rezultate kao njihove stranačke kolege, već na kvalitetu izbornog procesa u cilju održavanja slobodnih i poštenih izbora. Politički subjekti ovime nastoje prikriti izborne manipulacije kojima se bave, umjesto da se fokusiraju na stvarne probleme građana u lokalnim zajednicama i kvalitetno provođenje izbora.

Takođe, Koalicija ima brojna saznanja o pokušajima infiltriranja stranačkih članova i aktivista u Koaliciju kroz prijavljivanje za posmatrače izbornog dana. To se dešava i organizovano po nekim opštinama/gradovima. Koalicija upozorava političke subjekte da ulaže maksimalne napore da spriječi angažovanje aktivista političkih subjekata kako ne bi kompromitovala misiju nestranačkog i građanskog posmatranja izbora.

Koalicija poziva sve političke subjekte na korektnost i međusobno poštivanje svih legitimnih sudionika u izbornom procesu.

4. O projektu

Koalicija za slobodne i poštene izbore - Pod lupom osnovana je u maju 2014. godine s ciljem provođenja projekta građanskog, nestranačkog posmatranja Opštih izbora 2014. godine. Koaliciju čini šest organizacija civilnog društva iz cijele BiH, raspoređenih u sedam regionalnih ureda u sjedištima već postojećih organizacija i Glavni ured u Sarajevu. Organizacije članice Koalicije su:

- Centri civilnih inicijativa (CCI)
- Centar za građansku suradnju Livno (CGS)
- Forum građana Tuzle (FGT)
- Inkubator društvenih inovacija MUNJA Sarajevo
- Institut za razvoj mladih i zajednice "Perpetuum Mobile" Banja Luka (PM) i
- Udruženje građana "Demokratija-Organizovanje-Napredak" Prijedor (DON)

Primarna aktivnost Koalicije je posmatranje izbora (opštih, lokalnih i prijevremenih). Pored toga, Koalicija zagovara unapređenje izbornog procesa u svim njegovim segmentima. Organizacije koje čine Koaliciju "Pod lupom" ne zastupaju interese niti jednog političkog subjekta u BiH, već štite pravo svih građana na slobodne i poštene izbore. Prisustvo nestranačkih posmatrača širom BiH ima za cilj zaštitu integriteta izbornog procesa i glasova birača. Rad Koalicije utiče na kvalitetno odvijanje izbora, a samo prisustvo građanskih posmatrača treba spriječiti nepravilnosti i ohrabriti građane da aktivno koriste svoje građansko pravo.

BASE projekat (eng. skr. od Izgradnja odgovornosti i sistema u izborima) je trogodišnji projekat Koalicije za slobodne i poštene izbore „Pod lupom“ kojeg implementira 6 partnerskih organizacija članica Koalicije iz cijele Bosne i Hercegovine (BiH). Projekat finansira Evropska unija i Američka agencija za međunarodni razvoj (USAID).

Glavni cilj BASE projekta je doprinijeti unapređenju kvalitete izbornog procesa u BiH, u skladu sa međunarodnim standardima i najboljim praksama, ohrabrujući aktivno učešće građana u posmatranju izbora i zagovaranju unapređenja izbornog zakonodavstva.

Primarne aktivnosti BASE projekta su posmatranje prijevremenih, lokalnih i opštih izbora, unapređenje izbornog zakonodavstva u BiH, monitoring medija, učešće građana u izbornom procesu, jačanje kapaciteta građana i drugih organizacija civilnog društva u oblasti izbora, te edukacija birača, posebno mladih.